

 HEDEMORA KOMMUN	STYRDOKUMENT		Sidor 14
	Datum 2026-04-02		Omfattning Omsorgsnämnden
	Giltighet fr o m: 2026-04-29		Publicering Författningssamling
Godkänt/antaget av Omsorgsnämnden	Dokumentägare Förvaltningschef	Dokumentansvarig Nämndsekreterare	

Riktlinje för handläggning av barn och ungdom

Dok. Kategori:	Riktlinje
Stadie:	Beslutad
Gallring:	Enligt informationshanteringsplan
Kort beskrivning:	<p>Riktlinje för handläggning av barn och ungdom</p> <p>Omsorgsnämnden fastställer riktlinjen och överlämnar därmed åt omsorgsförvaltningen att ansvara för skilda verksamhetsområden, uppgifter och arbetsformer.</p>

Ursprungligt beslutsdatum 2020	Ursprungligt diarienummer ON307-20 730	Bör revideras senast -	Skapad av Kvalitetsutvecklare
Revideringar (datum, §) 2026-04-02	Vad revideringen avsett Genomgång av dokument	Diarienummer vid revidering ON333-24 730	Ändrad av Enhetschef

Innehållsförteckning

1.	Inledning	1
1.1	Målgrupp	1
1.2	Lagrum	1
2.	Övriga utgångspunkter	2
2.1	Handläggning	2
2.1.1	Lagstiftning	2
2.1.2	Barnkonventionen	2
2.2	Anmälningsskyldighet	3
2.3	Samverkan	3
2.4	Barnperspektivet	3
2.5	Våld i nära relationer	3
2.6	Familjerätt	4
2.7	Ensamkommande barn	4
2.8	Handläggning och dokumentation	5
2.9	Anmälan, ansökan	5
2.10	Förhandsbedömning	5
2.11	Återkoppling till anmälare	5
2.12	Utredning	5
2.13	Kommunicering	6
2.14	Överklagan	6
2.15	Genomförande av insats	6
2.16	Uppföljning	6
2.17	Vård med stöd av LVU	6
2.18	Omedelbart omhändertagande	6
2.19	Övervägande eller omprövning av vården LVU	7
2.20	Uppföljningsskyldighet vid upphörande av LVU	7
2.21	Beslut om vissa insatser emot en vårdnadshavares samtycke	7

3.	Individuella planer	7
3.1	Samordnad individuell plan (SIP)	7
3.2	Vårdplan	8
3.3	Genomförandeplan	8
4.	Insatser	9
4.1	Förebyggande arbete och insatser	9
4.1.1	Föräldrastöd	9
4.2	Unga brottsoffer samt medling	10
4.3	Öppenvård	10
4.3.1	Kontaktperson/kontaktfamilj	10
4.4	Uppföljning som insats	10
4.5	Dygnet-runt-insatser	11
4.5.1	Jourhem	11
4.5.2	Familjehem	11
4.5.3	Privatplacering	12
4.5.4	Vårdnadsöverflytt	12
4.5.5	Hem för vård eller boende (HVB)	13
4.5.6	Föräldrars ersättningsskyldighet i samband med barns placering utanför det egna hemmet	13
5.	Umgänge	13
6.	Uppföljning av placering	13
6.1	Uppföljning av familjehem	14
6.2	Eftervård och annat stöd	14
7.	Unga lagöverträdare	14
7.1	Ungdomstjänst	14

1. Inledning

Riktlinjer ska säkerställa rättssäkerhet och likabehandling när det gäller utredning, bedömning och insatser som ska erbjudas. Den ska fungera som en vägledning och ge stöd i det praktiska arbetet samt hjälp med att tolka lagstiftningen i de individuella behovsbedömningarna. I takt med utveckling av rättspraxis behöver beslut om stödinsatser regelbundet ses över. Även utveckling av nya insatser och behandlingsmetoder eller samhällsförändringar kan leda till ändrade krav på nämndens verksamhet. Kommunens riktlinjer är en vägledning och innebär inte någon inskränkning i den enskildes möjligheter att få sitt ärende individuellt prövat. Varje ansökan ska utredas och varje beslut ska baseras på den enskildes behov. En ansökan kan inte avvisas med motiveringen att riktlinjerna inte innehåller det sökta biståndet.

Syftet med riktlinjerna är de i huvudsak ska:

- fungera som omsorgsnämndens styrdokument för handläggare
- bidra till mer enhetliga bedömningsgrunder för att garantera likställighet och rättssäkerhet
- ge en allmän beskrivning av insatserna till målgruppen.

1.1 Målgrupp

Målgruppen för dessa riktlinjer är barn och unga mellan 0 - 20 år samt i vissa fall unga upp till 21 år.

1.2 Lagrum

När åtgärder som rör barn ska det, enligt 1 kap. 2 § socialtjänstlagen, SoL, särskilt beaktas vad hänsynen till barnets bästa kräver. Av lagrummet framgår vidare att med barn avses varje människa under 18 år (3 kap. 1 § SoL). Även i FN:s barnkonvention, artikel 3, framkommer att barnets bästa ska komma i främsta rummet samt att alla barn har lika värde, artikel 2. Enligt artikel 12 i barnkonventionen ska barnet i så stor utsträckning som möjligt få uttrycka sin åsikt gällande alla frågor som rör barnet.

Barnets möjlighet att utvecklas ska till det yttersta säkerställas, enligt artikel 6.

Det är barnets vilja som ska vara vägledande vilka beslut som fattas och vilka åtgärder som vidtas.

Barnets vilja utgör en del av beslutsunderlaget för att bedöma vad som är barnets bästa.

Enligt 18 kap. 1 § SoL ska socialtjänsten bland annat:

- verka för att barn och ungdom växer upp under trygga och goda förhållanden
- i nära samarbete med hemmen främja en allsidig personlighetsutveckling och en gynnsam fysisk och social utveckling hos barn och ungdom
- bedriva uppsökande verksamhet och annat förebyggande arbete för att förhindra att barn och ungdom far illa
- aktivt arbeta för att förebygga och motverka missbruk bland barn och ungdom av alkoholhaltiga drycker, andra berusningsmedel eller beroendeframkallande medel samt dopningsmedel
- tillsammans med samhällsorgan, organisationer och andra som berörs uppmärksamma och verka för att barn och ungdom inte vistas i miljöer som är skadliga för dem

- med särskild uppmärksamhet följa utvecklingen hos barn och ungdom som har visat tecken till en ogynnsam utveckling
- i sin omsorg om barn och ungdom tillgodose det särskilda behov av stöd och hjälp som kan finnas sedan ett mål eller ärende om vårdnad, boende, umgänge eller adoption har avgjorts
- i sin omsorg om barn och ungdom tillgodose det särskilda behov av stöd och hjälp som kan finnas sedan vård och fostran utanför det egna hemmet upphört.

2. Övriga utgångspunkter

2.1 Handläggning

Handläggningen följer Socialstyrelsens riktlinjer och föreskrifter. Utredningar görs enligt utredningsmetoden Barns Behov i Centrum (BBIC).

BBIC ska stärka barnperspektivet och delaktigheten för barn och unga. BBIC utgår från barnets behov och ger den sociala barn- och ungdomsvården en enhetlig och evidensbaserad struktur för handläggning, genomförande och uppföljning.

BBIC är anpassat efter socialtjänstens regelverk, men beskriver i första hand ett arbetssätt. Den ger inte en heltäckande beskrivning av krav som ställs på handläggning och dokumentation i socialtjänsten.

2.1.1 Lagstiftning

Följande lagar är av stor betydelse för socialtjänstens arbete med barn och unga:

- Förvaltningslag (2017:900) – (FL)
- Föräldrabalken (1949:381) - (FB)
- Kommunallagen (2017:725) – (KL)
- Lag (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare - (LUL)
- Lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga - (LVU)
- Offentlighets- och sekretesslag (2009:400) - (OSL)
- Socialtjänstförordning (2001:937) - (SoF)
- Socialtjänstlagen (2025:400) - (SoL)

Utöver ovanstående lagar kan även andra lagar, förordningar och konventioner vara tillämpliga, i synnerhet **Barnkonventionen**. Även rättspraxis samt Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd är av vikt.

2.1.2 Barnkonventionen

Sedan 1 januari 2020 är barnkonventionen lag i Sverige. FN:s konvention om barnets rättigheter har som mål att ge barn, oavsett bakgrund, rätt att behandlas med respekt och att få komma till tals. Barnkonventionen klargör vilka rättigheter alla barn i hela världen har. I beslut och åtgärder som rör barn ska barnets bästa alltid beaktas.

2.2 Anmälningsskyldighet

Alla som får vetskap om eller misstänker att ett barn kan fara illa bör anmäla det till socialtjänsten. Personal inom myndigheter vars verksamheter berör barn och ungdom, andra myndigheter inom hälso- och sjukvården, annan rättspsykiatrisk undersökningsverksamhet, socialtjänsten, kriminalvården, polismyndigheten och säkerhetspolisen är skyldig att genast anmäla till omsorgsnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om eller misstänker att ett barn kan fara illa.

Även de som är verksamma inom yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet och som fullgör uppgifter som berör barn och unga eller inom annan sådan verksamhet inom hälso-och sjukvården eller på socialtjänstens område har samma skyldighet (19 kap. 1 § SoL).

Personal verksamma inom familjerådgivning är skyldiga att genast anmäla till omsorgsnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om att ett barn utnyttjas sexuellt eller utsätts för fysisk eller psykisk misshandel i hemmet (19 kap. 2 § SoL).

2.3 Samverkan

Omsorgsnämnden har till uppgift att medverka i samhällsplaneringen och att i samarbete med andra samhällsorgan, organisationer, föreningar och enskilda personer. Omsorgsnämnden ska i frågor som rör barn som far illa eller riskerar att fara illa samverka med samhällsorgan, organisationer och andra som berörs och aktivt verka för att samverkan kommer till stånd (18 kap. 6 § SoL).

All samverkan ska ske med den enskildes samtycke och delaktighet med målet att öka den enskildes livskvalitet. Samverkan internt och externt ska syfta till att skapa en helhetssyn på den enskildes behov samt hur dessa behov ska tillgodoses för att uppnå bästa värde och nytta. Föreligger de förutsättningar som finns reglerade i 2 och 3 §§ lag med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU), kan nödvändiga kontakter tas utan den unges eller vårdnadshavares samtycke.

2.4 Barnperspektivet

Vid åtgärder som rör barn ska barnets bästa särskilt beaktas (3 kap. 1 § SoL). Barnets eller den unges bästa ska alltid vara vägledande i socialtjänstens arbete och beviljande av insatser.

Bestämmelsen har sin grund i artikel 3 i FN:s barnkonvention. I barnkonventionen framgår att barnets bästa ska komma i främsta rummet vid alla åtgärder som rör barn och att barnet ska tillförsäkras det skydd och den omvårdnad som det behöver. Dock ska hänsyn tas till de rättigheter och skyldigheter som dennes föräldrar, vårdnadshavare eller andra personer som har lagligt ansvar för barnet har. När en åtgärd rör ett barn ska barnet få relevant information och ges möjlighet att framföra sina åsikter i frågor som rör barnet. I de fall barnet inte framför sina åsikter ska barnets inställning så långt som möjligt klargöras på annat sätt. Barnets åsikter och inställning ska tillmätas betydelse i relation till barnets ålder och mognad. (3 kap. 2 § SoL)

Insatser för barn och unga ska utformas och genomföras tillsammans med dem och deras vårdnadshavare samt vid behov i samverkan med andra samhällsorgan, organisationer och andra föreningar (10 kap. 3 § SoL).

2.5 Våld i nära relationer

Våld i nära relationer omfattar psykiskt, fysiskt och sexuellt våld, eller hot om våld och kan förekomma inom alla former av nära relationer. Omsorgsnämnden ansvarar för att ett barn, som utsatts för brott, och dennes närstående får det stöd och den hjälp som de behöver.

Omsorgsnämnden ska särskilt beakta att ett barn som bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående är offer för brott och ansvara för att barnet får det stöd och den hjälp som barnet behöver. (13 kap. 1 § SoL) Det kan exempelvis vara genom behandling, krisbearbetning eller skyddat boende. Omsorgsnämnden bör med utgångspunkt i barnets behov kunna erbjuda insatser enligt 11 kap. 1 § SoL till våldsutövande föräldrar men även till andra våldsutövande vuxna som bor tillsammans med barn. Insatserna bör syfta till att våldet upphör och att våldsutövaren får en ökad förståelse för hur våld påverkar barn. De bör genomföras med beaktande av barnets behov av trygghet och säkerhet. (kap. 7 i SOSFS 2014:4)

Mer om Omsorgsnämndens ansvar gällande våld i nära relationer går att läsa i:

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd SOSFS 2014:4 – *”Våld i nära relationer samt i Socialstyrelsens kompletterande handbok Våld – Handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer.”*

2.6 Familjerätt

Familjerätten hjälper och stödjer föräldrar som har frågor eller problem gällande vårdnad, boende eller umgänge i samband med separation. De utreder även faderskap, föräldraskap och adoption samt håller i samarbetsamtal.

Familjerätten är på begäran från tingsrätten skyldig att lämna upplysningar, beslutsunderlag och utredningar. Efterfrågade uppgifter ska lämnas skyndsamt.

För mer information, se omsorgsförvaltningens riktlinje för familjerätt

2.7 Ensamkommande barn

Med ensamkommande barn avses ett barn under 18 år som vid ankomsten till Sverige är skilt från båda sina föräldrar eller annan företrädare.

Migrationsverket har det övergripande ansvaret för mottagandet av ensamkommande barn och kommunen ansvarar för det praktiska mottagandet av ensamkommande barn dvs boende, daglig omsorg, eventuellt särskilt stöd, god man och skolgång. Som stöd i handläggningen hänvisas till: Socialstyrelsens handbok om Omsorgsnämndens ansvar och uppgifter, *”Ensamkommande barn och unga.”*

Barn i Sverige har enligt 6 kap 1 § föräldrabalken, FB rätt till omvårdnad trygghet och en god fostran. Barn ska behandlas med aktning för sin person och egenart och inte utsättas för kroppslig bestraffning eller annan kränkande behandling. Det är vårdnadshavaren som ansvarar för att barnets grundläggande behov blir tillgodosedda.

För ensamkommande barn ankommer det på den gode mannen att se till att barnets behov enligt 6 kap. 1 § FB tillgodoses. Om barnet beviljas uppehållstillstånd så ska istället en eller två särskilt förordnade vårdnadshavare utses.

I samband med att barnet ansöker om uppehållstillstånd beslutar Migrationsverket vilken kommun som ska anvisas till barnet. Om det finns en släkting eller någon annan nära anhörig i Sverige anvisar Migrationsverket i första hand till den personens hemkommun. I och med anvisningen inleder socialtjänsten i anvisningskommunen en utredning enligt 14 kap. 2 § SoL. Samtidigt erbjuder socialtjänsten en placering i exempelvis ett HVB eller tar ställning till om barnet kan placeras tillfälligt hos en uppgiven anknytningsperson eller -familj. Den fortsatta utredningen syftar till att bedöma behovet av ett mer långsiktigt boende och vilka insatser i övrigt som barnet kan behöva. Ett ensamkommande barn anses juridiskt vistas i anvisningskommunen varav denna ansvarar för behövligt stöd och hjälp.

2.8 Handläggning och dokumentation

Handläggning och dokumentation regleras i socialtjänstlagen och i förvaltningslagen. Vid all handläggning ska stor vikt läggas vid barnets/den unges och dennes vårdnadshavares rätt till delaktighet, inflytande och självbestämmande.

Barn ska alltid ges möjlighet att komma till tals och ta del av information utifrån ålder och mognad eller funktionsnedsättning. Kommer inte barnet till tals ska det tydligt framgå i dokumentationen hur handläggaren gått till väga för att långt som möjligt klarlägga barnets/den unges inställning.

Utredning genomförs med hjälp av handläggnings- och dokumentationssystemet Barns Behov i Centrum (BBIC). BBIC syftar till att stärka barnperspektivet och delaktigheten för barn, unga och deras familjer. Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd SOSFS 2014:6. "Handläggning av ärenden som gäller barn och unga."

Som komplement hänvisas till: "Utreda barn och unga – Handbok för socialtjänstens arbete enligt socialtjänstlagen."

2.9 Anmälan, ansökan

En ansökan kan lämnas skriftligen eller muntligen. Ansökan kan lämnas av den enskilde, barn som fyllt 15 år samt vårdnadshavare till barn. Anmälan kan komma från förskola, skola, annan myndighet eller privatperson och ska handläggas utan dröjsmål.

2.10 Förhandsbedömning

En anmälan som inkommit ska omedelbart följas av en bedömning av huruvida barnet eller den unge är i behov av omedelbart skydd. En skyddsbedömning skall ske inom 24 timmar. Beslut om att inleda eller inte inleda utredning ska, om det inte finns synnerliga skäl, fattas inom 14 dagar efter det att anmälan inkommit.

Förhandsbedömning kallas det moment som ligger mellan mottagandet av anmälan och ställningstagande till behov av utredning.

Till stöd för bedömningen hänvisas till 14 kap. SoL. Kapitlet beskriver ingående hur risk och skyddsbedömningar ska gå till väga.

2.11 Återkoppling till anmälare

Omsorgsnämnden får informera den som har gjort en anmälan enligt anmälningsplikten i 19 kap. 1 § SoL om att utredning har inletts, inte har inletts eller redan pågår. Sådan information ska på begäran lämnas till anmälaren om det med hänsyn till omständigheterna inte är olämpligt att göra det (19 kap. 6 § SoL).

2.12 Utredning

Utredning inleds enligt 14 kap. 2 § SoL. Utredning av vad som genom ansökan, anmälan eller som på annat sätt har kommit till omsorgsnämndens kännedom och som kan föranleda någon åtgärd av nämnden ska inledas utan dröjsmål. Vid en utredning om omsorgsnämnden behöver ingripa till ett barns skydd eller stöd får nämnden, för bedömningen av behovet av insatser, konsultera sakkunniga samt i övrigt ta de kontakter som behövs.

En utredning ska inte göras mer omfattande än vad som är motiverat av omständigheterna i ärendet.

Utredningen ska genomföras skyndsamt, ha ett helhetsperspektiv och vara sammanställd och kommunicerad inom fyra månader. Omsorgsnämnden får dock om det finns särskilda skäl besluta om att förlänga utredningstiden (20 kap. 3 § SoL). Efter kommunicering ska beslut fattas av delegat, i beslutet ska det framgå vilken insats om beviljats, omfattning samt under vilken tidsperiod som beslutet gäller.

2.13 Kommunikering

Av 17 § Förvaltningslagen (FL) framgår att ett ärende inte får avgöras utan att den som är sökande, klagande eller annan part har underrättats om en uppgift som har tillförts ärendet genom någon annan och personen har fått tillfälle att yttra sig.

Parter skall underrättas om utredningsmaterial och ges tillfälle att yttra sig innan beslut. På vilket sätt avgör myndigheten (14 kap. 10 § SoL, 17 § FL). Tiden för skäligen rådum är minst fem dagar. Beslut om avslag ska kommuniceras skriftligt och även en besvärshänvisning ska bifogas.

2.14 Överklagan

Den enskilde ska alltid underrättas om sin rätt att överklaga ett beslut, – besvärshänvisning. Ett beslut ska överklagas skriftligen och den socialsekreterare som har handlagt ärendet ska vara den enskilde behjälplig om den enskilde så önskar. Överklagandet ska ha inkommit till socialtjänsten inom tre veckor från den dag då den enskilde fick ta del av beslutet. I de fall som överklagan har inkommit i rätt tid s.k. ”rättidsprövning” och beslutet inte ändras ska överklagandet skickas vidare till berörd domstol.

Avvisningsbeslutet ska skickas in till Förvaltningsrätten.

Överklagandet förfaller om socialtjänsten själv ändrar beslutet så som den enskilde har begärt. Mer om vad som gäller kring överklagande finns i 21–28 §§ Förvaltningslagen.

2.15 Genomförande av insats

De insatser som beviljas ska vara av god kvalitet och bygga på kunskap och beprövad erfarenhet (3 kap. 3 § SoL). Så snart utföraren har informerats och beställningen har bekräftats ska insatsen påbörjas och en genomförandeplan upprättas inom rimlig tid.

2.16 Uppföljning

Alla beslut ska följas upp och utvärderas i samråd med barnet/den unge och vårdnadshavaren i enlighet med vad som har bestämts i genomförandeplanen samt i samband med att beslut omprövas eller avslutas, dock minst två ggr/år.

2.17 Vård med stöd av LVU

I de fall behövlig vård inte kan genomföras i samförstånd och med samtycke av den unge eller dennes vårdnadshavare kan den unge beredas vård med stöd av lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU). LVU är en skyddslag och vid beslut enligt denna lag ska vad som är bäst för den unge vara avgörande. Vård enligt LVU ska beslutas om det på grund av fysisk eller psykisk misshandel, otillbörligt utnyttjande, brister i omsorgen eller något annat förhållande i hemmet finns en påtaglig risk för att den unges hälsa eller utveckling skadas. Vård ska även beslutas om den unge utsätter sin hälsa eller utveckling för en påtaglig risk att skadas genom missbruk av beroendeframkallande medel, brottslig verksamhet eller något annat socialt nedbrytande beteende (2 och 3 §§ LVU). Vård med stöd av denna lag beslutas av förvaltningsrätten efter ansökan från omsorgsnämnden (4 § LVU).

2.18 Omedelbart omhändertagande

Enligt 6 § LVU får omsorgsnämnden besluta om omedelbart omhändertagande för den som är under 20 år om det är sannolikt att den unge behöver beredas vård med stöd av LVU och beslut från rätten inte

kan inväntas. Anledning till att beslut inte kan inväntas kan vara att det finns risk för den unges hälsa eller utveckling eller att den fortsatta utredningen allvarligt kan försvåras eller vidare åtgärder hindras. I de fall omsorgsnämndens beslut inte kan inväntas får nämndens ordförande, eller någon annan ledamot som nämnden har utsett, besluta om omhändertagandet. Beslutet ska då anmälas till omsorgsnämndens nästa sammanträde.

2.19 Övervägande eller omprövning av vården LVU

Enligt 22 kap. 13 § SoL samt 13 § LVU ska omsorgsnämnden minst en gång var sjätte månad, räknat från dagen för verkställighet av placeringsbeslutet, överväga om vården fortfarande behövs och hur vården bör inriktas och utformas. Detta är vård som bedrivs enligt 2 § LVU. Ett övervägande är inget formellt beslut utan enbart en information till nämnden. Finner nämnden vid övervägandet att vården bör prövas i sak ska nämnden ta initiativ till att en utredning görs. Utredningen ska därefter tas till nämnden med ett förslag till beslut. Vård som bedrivs enligt 3 § LVU ska omprövas minst var sjätte månad enligt 13 § LVU och nämnden ska då fatta beslut om LVU-vården ska kvarstå eller ej. Om nämnden finner att vården ska kvarstå så ska beslutet kommuniceras med besvärshänvisning till berörda parter.

2.20 Uppföljningsskyldighet vid upphörande av LVU

När vård upphör enligt 21 § ska omsorgsnämnden följa upp situationen för den som är under 18 år. Om den unge ska återförenas med den eller dem som har vårdnaden om honom eller henne när vården upphör men återföreningen behöver förberedas, ska omsorgsnämnden följa upp den unges situation först när återföreningen har skett. Uppföljningsskyldigheten när vård enligt LVU upphör gäller oavsett om barnet har vårdats med stöd av 2 § på grund av förhållandena i hemmet eller med stöd av 3 § på grund av sitt eget beteende. Den gäller även oavsett var barnet har varit placerad under vårdtiden. Uppföljningsskyldigheten omfattar således barn som under vårdtiden har varit placerade i ett enskilt hem, HVB, stödboende, särskilt ungdomshem eller i sitt eget hem. Skyldigheten gäller oavsett samtycke från vårdnadshavaren och barnet. En uppföljning ska avslutas senast sex månader från det att den inleddes.

2.21 Beslut om vissa insatser emot en vårdnadshavares samtycke

När ett barn står under vårdnad av två vårdnadshavare och endast den ena samtycker till en åtgärd till stöd för barnet får omsorgsnämnden besluta att åtgärden får vidtas utan andra vårdnadshavarens samtycke (6 kap 13 a § föräldrabalken) om det krävs med hänsyn till barnets bästa och om åtgärden gäller:

- psykiatrisk eller psykologisk utredning eller behandling som omfattas av hälso- och sjukvårdslagen
- behandling i öppna former som ges med stöd av 11 kap. 1 § SoL
- utseende av en kontaktperson eller en familj som avses i 13 kap. 7 § SoL
- insats enligt 9 § punkt 4, 5 eller 6 lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS).

3. Individuella planer

3.1 Samordnad individuell plan (SIP)

Kommuner och Regioner är enligt lag skyldiga att upprätta en samordnad individuell plan (SIP) när den enskilde har behov av insatser från både socialtjänsten och hälso- och sjukvården. En SIP ska upprättas om kommunen eller regionen bedömer att en sådan behövs för att den enskilde ska få sina behov

tillgodosedda och om den enskilde samtycker till att den upprättas. Planen ska när det är möjligt upprättas tillsammans med den enskilde och närstående ska ges möjlighet att delta i arbetet med planen, om det är lämpligt och den enskilde inte motsätter sig det (10 kap. 8 § SoL).

När det gäller barn och unga är det vårdnadshavare som ger sitt samtycke till att den samordnade individuella planen upprättas. Det är även vårdnadshavare som genom sitt samtycke utser vilka aktörer som får kallas till mötet. I beaktande av ungdomens ålder och mognad bör den unge också tillfrågas. Om den unge är omhändertagen med stöd av LVU har omsorgsnämnden rätt att bestämma hur vården ska bedrivas och var den unge ska vistas under vårdtiden. I dessa fall kan omsorgsnämnden besluta att en SIP upprättas utan vårdnadshavarnas samtycke om det bedöms nödvändigt för att barnet ska få behövlig vård och detta inte kan ske på annat sätt.

En SIP syftar till att säkerställa samarbetet mellan de olika huvudmännen och att den enskildes behov tillgodoses genom att det förtydligas i ett dokument. Enligt 10 kap. 8 § 2 stycket SoL ska det av planen framgå:

- vilka insatser som behövs
- vilka insatser respektive huvudman ska ansvara för
- vilka åtgärder som vidtas av någon annan än kommunen eller regionen

- vem av huvudmännen som ska ha det övergripande ansvaret för planen

Personal inom socialtjänst och hälso- och sjukvården kan initiera en SIP medan exempelvis närstående, elevhälsan, förskola och skola kan föreslå att en SIP ska upprättas.

3.2 Vårdplan

När ett barn eller en ungdom behöver vårdas i ett hem för vård eller boende (HVB) eller i ett familjehem ska en vårdplan upprättas för den vård som omsorgsnämnden avser att anordna. Vårdplanen ska även ta upp åtgärder och insatser som andra huvudmän har ansvar för (9 kap. 12 § SoL).

Enligt 5 kap. 1 a § 1 stycket SoF ska en vårdplan, om det inte möter särskilda hinder, beskriva:

- vilka insatser som behövs
- vilka insatser respektive huvudman ska svara för
- vilka åtgärder som vidtas av någon annan än kommunen eller region

- vem av huvudmännen som ska ha det övergripande ansvaret för planen.

Vårdplanen skall undertecknas av alla berörda parter, det vill säga vårdtagare och vårdgivare. Upprättad vårdplan skall alltid bifogas i samband med beredning av ärende i Myndighetsutskottet (MU).

Vårdplanen ska revideras minst vartannat år.

3.3 Genomförandeplan

En genomförandeplan upprättas av socialsekreterare tillsammans med utföraren, barnet samt barnets vårdnadshavare för alla insatser. För barn och unga som vårdas i ett hem för vård eller boende eller i ett familjehem ska även en genomförandeplan upprättas över hur vården ska genomföras.

Genomförandeplanen ska även ta upp åtgärder och insatser som andra huvudmän har ansvar för (9 kap. 12 § SoL).

En genomförandeplan, om det inte möter särskilda hinder ska beskriva:

- målet med de särskilda insatser som behövs
- när och hur de särskilda insatserna ska genomföras
- när och hur genomförandeplanen ska följas upp
- när och hur den unge ska kunna tillgodogöra sig åtgärder och insatser som andra huvudmän än omsorgsnämnden ansvarar för
- när och hur den unges umgänge med föräldrar, vårdnadshavare och andra närstående ska ordnas
- när och hur den unge ska ha kontakt med omsorgsnämnden
- den unges och dess vårdnadshavares syn på genomförandet av den planerade vården

Genomförandeplanen ska regelbundet följas upp, i samband med övervägande/omprövning minst var sjätte månad, och revideras vid behov. Genomförandeplanen ska alltid revideras i samband med att vårdplanen reviderats.

4. Insatser

Socialtjänsten skall aldrig bekosta eller ansvara för insatser som kan ges av annan huvudman. Med öppenvård avses här alla former av behovsprövade insatser som inte är heldygnsvård.

4.1 Förebyggande arbete och insatser

Ett nära samarbete med polis och socialarbetare finns upprättat när det gäller unga som behöver stöd för att inte utveckla ett missbruk och/eller hamna i kriminalitet. Socialtjänsten har även ett tätt samarbete med beroendemottagningen vad gäller missbruk hos ungdomar och unga vuxna och vad gäller missbrukande föräldrar.

Exempel på insatser:

- Föräldrastöd

Samverkan sker även med andra aktörer såsom Barnvårdscentralen (BVC), Mödravårdscentralen (MVC), öppna förskolan, förskolan, skolan, polisen och ungdomsmottagningen för att tidigt kunna upptäcka behov av insatser.

4.1.1 Föräldrastöd

Omsorgsnämnden ansvarar för att föräldrar kan erbjudas stöd i form av samtal med sakkunnig person i syfte att nå enighet i frågor som gäller vårdnad, boende, umgänge och frågor som rör barnets försörjning (13 kap. 6 § SoL).

Förebyggande stöd i form av föräldrastöd har betydelse både för enskilda barn och för samhället i stort. Syftet med föräldrastöd är att stärka föräldrarna i deras föräldraskap. Föräldrastöd kan ges genom exempelvis familjesamtal, rådgivning och konsultation, samverkanssamtal, nätverksmöten, ABC eller andra föräldrautbildningar.

Omsorgsnämnden ansvarar även för att familjerådgivning kan erbjudas till de som har behovet, antingen genom kommunens försorg eller genom annan lämplig yrkesmässig rådgivare. Med familjerådgivning menas samtal som syftar till att bearbeta samlevnadskonflikter i parförhållanden och familjer för att förbättra kommunikationen och relationerna. (13 kap. 4 § SoL).

4.2 Unga brottsoffer samt medling

Omsorgsnämnden har till uppgift att verka för att den som utsatts för brott och dennes närstående får stöd och hjälp och ansvarar för att ett barn, som har utsatts för brott, och dennes närstående får det stöd och den hjälp som de behöver.

Till kommunens ansvar hör även att tillhandahålla medling enligt lag (2002:445) om medling av brott.

Medling kan erbjudas när brott har begåtts av någon som är under 21 år (18 kap. 9 § SoL).

Medling är ett frivilligt möte mellan den som har begått brottet och den som har drabbats med målsättningen att minska de negativa följderna av brottet. (3 § lag om medling av brott) Stöd till unga brottsoffer kan erbjudas genom stödsamtal, vid kontakt med polis och andra myndigheter, genom praktisk hjälp samt vid förberedelse inför rättegång. Stöd erbjuds även till anhöriga och vittnen.

4.3 Öppenvård

Omsorgsnämnden ansvarar för att det finns tillgång till öppna insatser för att kunna möta barns, ungdomars och vårdnadshavares olika behov. För de barn och unga i kommunen där det förebyggande stödet är otillräckligt kan öppna insatser komma ifråga. Stödet ska utformas i samverkan med barnet och dennes föräldrar, bygga på normalitets- och närhetsprinciperna samt utformas så att föräldrarna stötts i sitt föräldraskap. För barn som har fyllt 15 år får nämnden besluta om öppna insatser utan vårdnadshavares samtycke, om det är lämpligt och barnet begär eller samtycker till det (21 kap. 1 § SoL). Omfattningen på insatserna varierar utifrån behovet. Både intern och extern öppenvård kan beviljas beroende på behovet. Öppenvård kan exempelvis vara familjesamtal, individuellt stöd till barn, unga och föräldrar, insatser i hemmet, nätverksarbete samt missbruksbehandling. Stöd och behandling kan erbjudas till män och kvinnor som har vålds- och aggressionsproblem eller som blir utsatta för våld i en nära relation. Även krisbearbetning och samtal till barn och unga som upplevt och bevittnat vuxnas våld och/eller som själva direkt har utsatts för misshandel av en närstående vuxen kan erbjudas. Insatsen kan beviljas som bistånd från socialtjänsten eller utan biståndsbeslut, då upp till max 8 samtal.

4.3.1 Kontaktperson/kontaktfamilj

Kontaktperson och kontaktfamilj kan utses för att stötta det enskilda barnet/ungdomen eller dennes närstående i personliga angelägenheter om den enskilde begär eller samtycker till det (13 kap. 7 § SoL).

Kontaktperson/kontaktfamilj skall **ej** utgöras av släktingar eller nära bekanta.

Syftet med insatsen kan vara att bryta isolering genom sociala aktiviteter samt att öka barnets eller den unges nätverk. Insatsen kontaktperson/kontaktfamilj skall vara korta tidsbegränsade uppdrag och alltid utgå från barnets behov.

För unga under 21 år kan en särskilt kvalificerad kontaktperson utses om behov av särskilt stöd och särskild vägledning föreligger (13 kap. 7 § SoL och 22 § LVU). Syftet med insatsen är att motverka en risk för missbruk av beroendeframkallande medel, brottslig verksamhet eller något annat socialt nedbrytande beteende.

För barn som inte har fyllt 15 år får kontaktperson och särskilt kvalificerad kontaktperson bara utses om barnets vårdnadshavare begär eller samtycker till det. (13 kap. 7 § SoL)

4.4 Uppföljning som insats

Omsorgsnämnden får besluta om uppföljning av ett barns situation:

- när en utredning gällande barnets behov av stöd eller skydd avslutats utan beslut om insats (23 kap. 1 § SoL).
- efter det att en placering i ett familjehem eller i ett hem för vård eller boende upphört (23 kap. 2 § SoL).

Sådan uppföljning får ske om barnet, utan att förhållanden som avses i lagen om särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) föreligger, bedöms vara i särskilt behov av nämndens stöd eller skydd men samtycke till sådan åtgärd saknas (23 kap. 1 och 2 §§ SoL). Vid en uppföljning enligt 23 kap. 1 och 2 §§ SoL får nämnden ta de kontakter som anges i 20 kap. 5 § SoL och samtala med barnet i enlighet med 20 kap. 7 § SoL. Uppföljningen ska avslutas senast två månader från det att utredningen som gäller ett barns behov av stöd och skydd avslutas eller placeringen har upphört eller när nämnden dessförinnan finner skäl att inleda utredning enligt 14 kap. 2 § SoL.

4.5 Dygnet-runt-insatser

Omsorgsnämnden ansvarar för att de barn som behöver vårdas eller bo i ett annat hem än det egna tas emot i familjehem eller i ett hem för vård eller boende (HVB) samt att de får god vård. Vården bör främja den enskildes samhörighet med anhöriga och närstående samt kontakt med hemmiljön (9 kap. 10 § SoL)

När ett barn placeras ska det i första hand övervägas om barnet kan tas emot av någon nära anhörig eller annan närstående. Vad som är bäst för barnet ska dock enligt 3 kap. 1 § SoL alltid beaktas. (22 kap. 1 § SoL).

Omsorgsnämnden ska tillhandahålla den utbildning som det familjehem eller jourhem som anlitas behöver (22 kap. 3 andra stycket och 22 kap. 4 § tredje stycket). Omsorgsnämnden ska i fråga om de barn som vårdas i ett familjehem, jourhem eller hem för vård eller boende lämna dem som vårdar barnen råd, stöd och annan hjälp som de behöver (22 kap. 10 § andra stycket SoL).

Mer om omsorgsnämndens ansvar för barn och unga i familjehem, jourhem eller hem för vård eller boende finns att läsa i:

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd SOSFS 2012:11 samt i Socialstyrelsens kompletterande "handbok Barn och unga i familjehem och HVB: Handbok om Omsorgsnämndens ansvar och uppgifter."

4.5.1 Jourhem

Jourhem tar emot barn eller unga för tillfällig vård. Om det inte finns särskilda skäl får ett barn vårdas i ett jourhem i högst två månader efter avslutad utredning enligt 14 kap. 2 § SoL (22 kap. 4 § andra stycket SoL).

4.5.2 Familjehem

Med familjehem avses ett enskilt hem som på uppdrag av omsorgsnämnden tar emot barn och unga för stadigvarande vård och fostran och vars verksamhet inte bedrivs yrkesmässigt (3 kap. 2 § SoF). Ett beslut om familjehem ska vara ej tidsbegränsat och beslutet ska övervägas minst var sjätte månad (22 kap. 13 § SoL).

I första hand skall alltid internt rekryterade familjehem matchas barnet/ungdomen. Det är först när en sådan matchning inte är möjlig som ett externt konsulentstött familjehem skall övervägas. När ett barn placeras stadigvarande i ett externt konsulentstött familjehem skall målet vara att familjehemmet efter en tid övergår till att bli uppdragstagare åt kommunen. Detta skall diskuteras med

konsultföretaget/familjehemmet innan placeringen kommit till stånd. Oanmälda besök i familjehem skall genomföras rutinmässigt.

Ersättningar till familjehem ska alltid utgå från SKR:s rekommendationer. Ersättningen till familjehemmet, arvode och omkostnad, skall alltid vara avtalad och klar mellan omsorgsnämnden och uppdragstagaren innan barnet placeras. Omsorgsnämnden skall alltid sträva efter att syskon inte separeras i samband med familjehemsplacering.

4.5.3 Privatplacering

Omsorgsnämnden kan genom en så kallad privatplacering medverka till att ett barn får bo stadigvarande hos en annan familj, utan att det är fråga om en placering i familjehem. Privatplacering är ingen placeringsform, utan en överenskommelse mellan vårdnadshavaren och det aktuella hemmet. Ett barn får inte utan omsorgsnämndens medgivande eller beslut om vård tas emot för stadigvarande vård och fostran i ett enskilt hem som inte tillhör någon av föräldrarna eller någon annan som har vårdnaden om honom eller henne. Krav på medgivande för så kallade privatplaceringar gäller barn upp till 18 års ålder. Medgivande krävs inte när barnet flyttar till en förälder som inte är vårdnadshavare eller till någon annan som har vårdnaden om barnet. Medgivande är inte heller nödvändigt när det gäller ungdomar i de övre åldersskikten som lämnar föräldrahemmet för att bo hos andra, till exempel studera på annan ort, eftersom det i de fallen ofta inte är fråga om att barnen får stadigvarande vård och fostran i det nya hemmet. En privatplacering är en överenskommelse mellan vårdnadshavaren och det aktuella hemmet. En sådan överenskommelse förutsätter att nämnden har lämnat medgivande enligt (22 kap. 2 § SoL). Vid en privatplacering bedöms barnet inte ha något vårdbehov och ekonomisk ersättning till hemmet utgår inte från nämndens sida. Omsorgsnämnden måste ändå försäkra sig om att förhållandena är tillfredsställande i det hem där barnet ska bo och därför måste nämnden var sjätte månad enligt 22 kap. 13 § SoL **överväga** om privatplaceringen fortfarande behövs.

Den nämnd som har beslutat om medgivande ska även uppfylla ansvaret (enligt 22 kap. 8 § SoL). Det betyder att nämnden ska medverka till att barnet får god vård och fostran och i övrigt gynnsamma uppväxtförhållanden, verka för att barnet får lämplig utbildning och den hälso- och sjukvård det behöver samt lämna vårdnadshavarna och föräldrarna råd, stöd och annan hjälp som de behöver. Omsorgsnämnden har ingen skyldighet att lämna dem som vårdar ett privat placerat barn råd, stöd eller annan hjälp. Däremot kan kommunen göra det i förebyggande syfte när kommunen finner att det är lämpligt.

4.5.4 Vårdnadsöverflytt

När ett barn varit placerad i två år och placeringen bedöms vara en uppväxtplacering skall övervägande om vårdnadsöverflytt genomföras. Övervägandet kan ske tidigare än efter två år om det står klart att det är fråga om en "uppväxtplacering". Övervägandet innebär att socialtjänsten särskilt ska överväga om det finns skäl att ansöka om överflyttning av vårdnaden (enligt 6 kap. 8 § FB). Om omsorgsnämnden finner att en överflyttning av vårdnaden är till barnets bästa, ansöker nämnden om detta hos tingsrätten. Om nämnden ej ansöker om vårdnadsöverflytt ska dock frågan övervägas årligen och följande ska särskilt beaktas:

- barnets och familjehemsföräldrarnas inställning till vårdnadsöverflytt
- barnets relation till familjehemsföräldrarna och deras förmåga att tillgodose barnets behov av en trygg och god uppväxt,
- familjehemsföräldrarnas inställning till och förmåga att tillgodose barnets behov av kontakt med sina föräldrar och andra närstående, och
- barnets relation till sina föräldrar

4.5.5 Hem för vård eller boende (HVB)

Hem för vård eller boende är ett hem som tar emot enskilda barn och ungdomar för vård eller behandling i förening med ett boende. Verksamheten ska bedrivas yrkesmässigt med tillstånd från Inspektionen för vård och omsorg (IVO), (3 kap. 1 § SoF och 26 kap. 1 § SoL).

Ett beslut om hem för vård eller boende ska vara tidsbegränsat och övervägas minst var sjätte månad (22 kap. 13 § SoL). Val av HVB-hem ska alltid utgå från de hem som upphandlats i enlighet med aktuellt ramavtal.

4.5.6 Föräldrars ersättningsskyldighet i samband med barns placering utanför det egna hemmet

Föräldrar till barn som är placerade i HVB-hem, familjehem eller liknande, är skyldig att bidra till kostnaden för placeringen. Det gäller både för placeringar enligt Socialtjänstlagen (SoL) och enligt Lagen om vård av unga (LVU). Regler för hur varje förälders specifika ersättningsnivå ska räknas ut beskrivs i socialtjänstförordningen 6 kap 2–4 §§.

I samband med placering utanför hemmet skall därför föräldrar vara med att bidra ekonomiskt i förhållande till betalningsförmåga. Ersättningsnivån får dock inte överstiga underhållsstödsbeloppet vilket finns reglerat i socialförsäkringsbalken 18 kap 20 §. Ny beräkning av ersättningsnivån skall genomföras 1 gång/år eller tidigare om de ekonomiska omständigheterna förändrats för föräldern/föräldrarna. Föräldrarna ska få ett skriftligt beslut där det framgår enligt vilket lagrum kravet sker samt det belopp som ska betalas och hur betalningen ska ske.

5. Umgänge

Socialtjänsten ska aktivt medverka till att barnet kan upprätthålla kontakten med sina anhöriga och andra närstående (9 kap. 10 § SoL). Utformning av kontakt eller umgänge bör tydligt klargöras i genomförandeplanen och utarbetas efter barnets bästa. Det faktum att en förälder inte uttryckligen begär hjälp i umgängesfrågan frångår inte socialtjänsten detta ansvar. Om det är nödvändigt med hänsyn till ändamålet med vård enligt LVU kan umgänget av omsorgsnämnden regleras enligt 14 §. Föräldrarnas möjligheter att upprätthålla kontakten med barnet får inte begränsas av ekonomiska förhållanden. Nämnden har ett särskilt lagreglerat ansvar för att återföreningen förbereds och genomförs väl. Aktivt arbete med att stimulera umgänget under vårdtiden är ett led i detta arbete. Även om en återförening ter sig omöjlig kvarstår barnets rätt till sina föräldrar. Men det måste alltid ske utifrån barnets behov. Om föräldrar är i behov av ekonomiskt bistånd i samband med umgängesresor eller likande skall detta sökas via försörjningsstöd vilka gör en sedvanligt ekonomisk beräkning/utredning.

6. Uppföljning av placering

Vid vård i familjehem, stödboende eller HVB ska det finnas en av omsorgsnämnden särskilt utsedd socialsekreterare som ansvarar för kontakterna med barnet eller den unge. Socialsekreteraren ska besöka barnet eller den unge regelbundet i den omfattning som är lämpligt utifrån barnets eller den unges behov och önskemål. Bedömningen av hur ofta ett visst barn eller en viss ung person bör besökas av en socialsekreterare bör göras fortlöpande under placeringen (22 kap. 12 § SoL). Vårdas ett barn i ett i

ett annat hem än det egna, i familjehem, stödboende eller hem för vård eller boende, ska omsorgsnämnden minst en gång var sjätte månad överväga om vården fortfarande behövs och hur vården bör inriktas och utformas.

6.1 Uppföljning av familjehem

Omsorgsnämnden ska verka för att barn och ungdom växer upp under trygga och goda förhållanden samt arbeta förebyggande för att förhindra att barn och ungdom far illa (18 kap. 1 § SoL). Uppgifter från social- och polisregister ska alltid göras vid rekrytering av familjehem och jourhem och ska hämtas in fortlöpande en gång/år under placeringstiden. Planerade besök ska göras minst två ggr/år i de hem som Omsorgsnämnden anlitar. Vid misstanke om misskötsamhet ska även oplanerade besök göras.

6.2 Eftervård och annat stöd

Till socialtjänstens skyldighet hör att stödja en enskild vid utslussning eller återflytt efter placering. Huvudregeln är att en placering ska avslutas när målen med vården har uppnåtts. Om det finns signaler om behov av fortsatt stöd efter placering görs en utredning enligt BBIC. När det gäller unga över 18 år sker samverkan med vuxenheten och enheten för äldre och funktionsnedsatta vid behov av överflyttning eller för hjälp med ansökan.

Vid en hemtagning från en placering kan olika uppföljningsinsatser vara aktuella.

7. Unga lagöverträdare

Enligt 6 § lag med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare (LUL) ska omsorgsnämnden omedelbart underrättas om ett barn under 18 år är skäligen misstänkt för ett brott som kan ge fängelse. Vid förhör med ett barn, under 18 år ska företrädare för socialtjänsten närvara om det är möjligt och kan ske utan men för utredningen (7 § LUL).

Omsorgsnämnden ska omedelbart underrättas när någon kan misstänkas för att före 15 års ålder ha begått ett brott som kan ge fängelse minst ett år. Vid förhör med den misstänkte ska företrädare för socialtjänsten närvara om det inte möter något hinder. Om misstankar kvarstår efter förhöret ska förhørsprotokollet och åtgärderna skickas till Omsorgsnämnden omgående (34 § LUL).

På begäran från åklagare ska omsorgsnämnden lämna ett yttrande, om ett barn under 18 år är skäligen misstänkt för att ha begått brott eller har erkänt brott. Yttrande ska begäras av åklagaren innan beslut fattas i åtalsfrågan. (11 § 1 stycket LUL) Om förundersökningen gäller brott på vilket fängelse kan följa ska undersökningsledaren, om möjligt, begära ett sådant yttrande som avses i första stycket senast i samband med delgivning av brottsmisstanke enligt 23 kap. 18 § 1 stycket Rättegångsbalken (11 § 2 stycket LUL). Vilka uppgifter yttrandet ska innehålla framgår i 11 § 3 stycket LUL.

7.1 Ungdomstjänst

Enligt 5 kap. 1 b § SoL ansvarar kommunen för att påföljden ungdomstjänst enligt 32 kap. 2 § brottsbalk (1962:700) kan verkställas så snart som möjligt samt utse en handledare för den unge. Innehållet i ungdomstjänsten ska redogöras i en arbetsplan och socialtjänsten ansvarar för att kontrollera att planen följs. Om arbetsplanen inte följs ska socialtjänsten underrätta Åklagarmyndigheten.

Arbetsplanen ska innehålla uppgifter om vart arbetet ska utföras, arbetstider, det lägsta och det högsta antalet timmar som ska utföras varje vecka eller månad och om det finns några övriga villkor.